

ARBEJDSTILSYNET ÅRSOPGØRELSE 2019

ANMELDTE ERHVERVSSYGDOMME 2014-2019

Bilag A: Om data

Arbejdstilsynets register over anmeldte erhvervssygdomme

Hvad er en erhvervssygdom?

En erhvervssygdom er en sygdom, som helt eller delvis skyldes påvirkninger på arbejdet gennem kortere eller længere tid. Arbejdsskadesikringsloven definerer de sygdomme, der kan anerkendes som erhvervssygdomme.

Anmeldelse af erhvervssygdomme – regler

Læger og tandlæger har ifølge Beskæftigelsesministeriets [bekendtgørelse https://at.dk/regler/bekendtgørelser/laegers-tandlaegers-pligt-anmelde-erhvervssygdomme-1478/](https://at.dk/regler/bekendtgørelser/laegers-tandlaegers-pligt-anmelde-erhvervssygdomme-1478/) pligt til at anmelde erhvervssygdomme, hvis de har mistanke om, at sygdommen er opstået på grund af forhold i arbejdsmiljøet. Læger og tandlæger skal desuden anmelde erhvervssygdomme, som mistænkes for at være forårsaget af arbejdsrelateret vold, trusler og anden krænkende adfærd uden for arbejdstid.

Anmeldelse skal ske snarest muligt og senest 8 uger efter, at lægen eller tandlægen er blevet bekendt med erhvervssygdommen eller en skadelig påvirkning og den formodede sammenhæng med arbejdet.

Anmeldelse kræver ikke tilskadekomnes samtykke. Tilskadekomne kan efterfølgende bede Arbejdsmarkedets Erhvervssikring om ikke at behandle sagen.

Anmeldelse skal ske elektronisk i Arbejdstilsynets og Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings fælles digitale anmeldesystem ESS. Det fælles anmeldesystem betyder, at alt, der anmeldes til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, også samtidig automatisk er anmeldt til Arbejdstilsynet med undtagelse af anmeldelser fra Grønland.

Anmeldelse til Arbejdstilsynet sker med henblik på forebyggelse af mulige konsekvenser af skadelige påvirkninger i arbejdsmiljøet ifølge arbejdsmiljøloven, mens anmeldelse til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring sker med henblik på mulig erstatning til skadelidte ifølge arbejdsskadesikringsloven.

Databeskrivelse

Data i Arbejdstilsynets register over anmeldte erhvervssygdomme, ESS, indeholder oplysninger om erhvervssygdomme, der er anmeldt til Arbejdstilsynet ifølge arbejdsmiljølovgivningen.

Erhvervssygdomsregistret indeholder to tællere: Antal anmeldte erhvervssygdomme og antal anmeldte påvirkninger knyttet til den anmeldte erhvervssygdom. Der kan anmeldes op til tre påvirkninger i arbejdsmiljøet pr. anmeldelse.

Populationen i erhvervssygdomsregistret omfatter alle personer, for hvem der er blevet anmeldt en erhvervssygdom ifølge ovenstående anmeldekriterier. Erhvervssygdomme i Grønland skal ikke anmeldes til Arbejdstilsynet, kun til Center for Arbejdsskader i Grønland med henblik på erstatningsspørgsmål. Til forskel fra arbejdsulykker dækker erhvervssygdomsregistret også Danmark til søs, i luften og på offshore-anlæg.

Data, der anvendes i årsopgørelserne, omfatter erhvervssygdomme, der er anmeldt i den senest afsluttede 6 års periode. Denne årsopgørelse dækker perioden fra 1. januar 2014 til og med 31. december 2019, og data er frosset pr. 28. april 2019.

En anmeldelse opfattes som en dublet i Arbejdstilsynets erhvervssygdomsregister, hvis der er en anmeldelse med samme CPR-nummer og samme ICD-10 diagnosekode. Den senest anmeldte, bliver da opfattet som en dublet og tælles ikke med, når antallet af erhvervssygdomme opgøres.

Anonymisering

Ifølge reglerne om beskyttelse af persondata¹ må det ikke på grundlag af de viste data være muligt at kunne identificere enkeltpersoner. Data i de viste tabeller er derfor anonymiseret, og det er generelt valgt ikke at vise værdier under 5. I enkelte tilfælde, fx hvor værdier under 5 vil kunne beregnes ud fra de øvrige værdier og den lodrette sum, er der valgt et højere anonymiseringsniveau.

Datakilde – hvor kommer data fra?

Data i Arbejdstilsynets erhvervssygdomsregister er baseret på de oplysninger, der afgives i forbindelse med anmeldelse. De fleste anmeldelser sker elektronisk og afgives af en læge. Desuden beriger Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (AES) data med oplysninger om, på hvilket arbejdssted (produktionsenhed) den arbejdsskadelige påvirkning er sket, hvis det ikke er påført i anmeldelsen, eller hvis AES finder frem til et andet arbejdssted end det angivne. Ligeledes beriger AES anmeldelsen med en brancheoplysning også i de tilfælde, hvor påvirkningen er sket på flere forskellige arbejdssteder igennem forløbet.

¹ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (Databeskyttelsesforordningen).

- Lov nr. 502 af 23. maj 2018 om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (Databeskyttelsesloven).

Anmeldedata bliver opdateret dagligt, mens de data AES beriger anmeldelsen med, bliver opdateret ugentligt. Berigelsen af data fra AES sker inden for en periode på op til 4 måneder fra registreringsdatoen for anmeldelsen. Omkring 30 pct. af de anmeldte erhvervssygdomme bliver aldrig beriget med et arbejdssted (produktionsenhed). Det skyldes, at der ikke kan udpeges én bestemt arbejdsgiver, da påvirkningen, der angives som årsag til sygdommen, er sket ved ansættelse hos flere arbejdsgivere.

Definition af anvendte variabler

I Arbejdstilsynets årsopgørelse over anmeldte erhvervssygdomme og på Arbejdstilsynet hjemmeside over anmeldte erhvervssygdomme, er der anvendt følgende variabler fra erhvervssygdomsregistret:

Registreringsår

Anmeldte erhvervssygdomme registreres og indgår i opgørelsen for det år, hvor anmeldelsen er modtaget af Arbejdstilsynet og afspejler ikke det eller de år, hvor den skadelige påvirkning har fundet sted.

Sygdomme/ Diagnoser

I anmeldelsen kan lægen angive én sygdom/ diagnose. Registreringen skal ske efter World Health Organisation's diagnoseklassifikation, ICD10 (International Statistical Classification of Diseases, 10. revision)², som indeholder diagnoser for sygdom og for symptomer på sygdom. De praktiserende læger kan også vælge at anmelde efter ICCP, International Classification of Primary Care, som er en diagnoseklassifikation flere praktiserende læger anvender i deres praksis. ICCP klassifikationen indeholder langt færre diagnoser end ICD-10 klassifikationen, og for hver enkelt diagnose i ICCP klassifikationen kan den praktiserende læge vælge en tilsvarende overordnet diagnose i ICD-10 klassifikationen. ICD10 klassifikationen indeholder diagnoser på både sygdomme og symptomer på sygdomme, fx er symptomet hoste en diagnose.

I Arbejdstilsynets årsopgørelse og på Arbejdstilsynets hjemmeside under Arbejdsmiljø i tal, Erhvervssygdomme vises antallet af anmeldelser fordelt på syv sygdomsgrupper. Grupperne er 1) Muskelskeletsygdomme, 2) Psykiske sygdomme, 3) Sygdomme i øre, 4) Sygdomme i hud, 5) Sygdomme i nervesystemet, 6) Luftvejs sygdomme og 7) Kræftsygdomme. Desuden er der en ottende gruppe 8) Andre sygdomme, som består af resten af de diagnoser, som ikke hører under de syv sygdomsgrupper, fx øjensygdomme.

De syv sygdomsgrupper følger ICD10-klassifikationens inddeling af sygdomme i store træk.

² Klassifikation af sygdomme, 2. udgave, 2. oplag, Sundhedsstyrelsen og Munksgaard 2001. Oversættelse og bearbejdelse af *International Statistical Classification of Diseases and Health Related Problems*, WHO 1992. ISBN 87-628-0084-1.

Der er kun registreret diagnoser, når anmeldelsen er digital. For de anmeldelser, der ikke er anmeldt digitalt, er en evt. angivet diagnose ikke registreret manuelt til erhvervssygdomsregistret, men de tælles med som en registreret anmeldt erhvervssygdom. Derfor optræder der i tabellerne anmeldelser med ukendt sygdomsgruppe.

For to kræftsygdomme har Sundhedsdatastyrelsen siden 1. juli 2007 automatisk anmeldt dem til Erhvervssygdomsregisteret for at sikre, at de blev anmeldt, da de ofte skyldes påvirkninger i arbejdsmiljøet. Initiativet blev taget, fordi det blev konstateret, at der var en stor underanmeldelse af disse to typer kræft. De to typer kræft er henholdsvis næsekræft og lungehindekræft (mesotheliom).

Påvirkninger i arbejdsmiljøet

I en anmeldelse kan lægen angive op til tre påvirkninger i arbejdsmiljøet, der mistænkes for at have forårsaget, forværret eller medvirket til den anmeldte erhvervssygdom. I over halvdelen af anmeldelserne er der kun angivet én påvirkning, i nogle tilfælde er der angivet to påvirkninger, og i et fåtal af anmeldelser er der angivet tre påvirkninger i forbindelse med én anmeldelse. I tabellerne over påvirkninger er alle påvirkninger medtaget, og de viser derfor samlet et større antal end det samlede antal anmeldelser. Der er kun registreret påvirkninger, når anmeldelsen er digital. For de anmeldelser, der ikke er anmeldt digitalt, er en evt. angivet påvirkning ikke registreret manuelt til erhvervssygdomsregistret.

De digitalt anmeldte påvirkninger er kategoriseret i seks grupper af skadelige påvirkninger i arbejdsmiljøet efter den fælles europæiske klassifikation³. Arbejdstilsynet har valgt at slå to grupper sammen, de kemiske og de industrielle påvirkninger. Årsagen er, at der i de to grupper er sammenfaldende påvirkninger, fx epoxider i den ene gruppe og produkter, der indeholder epoxy i den anden gruppe. Arbejdstilsynet har desuden inddelt de seks hovedgrupper i 30 undergrupper.

Påvirkningsperiode

I en anmeldelse skal lægen oplyse, hvornår det vurderes, at den skadelige påvirkning i arbejdsmiljøet er begyndt og eventuelt sluttet, også kaldet påvirkningsperioden. Påvirkningen kan have fundet sted for nylig eller for flere år siden og/eller igennem flere år. Visse typer sygdomme er længere tid om at udvikle sig, fx kræftsygdomme, men også luftvejssygdomme, øresygdomme og visse typer muskelskeletsygdomme. Derfor vedrører en del af anmeldelserne om sådanne sygdomme påvirkningsperioder af ældre dato. Det betyder også, at skadelige påvirkninger, som findes i arbejdsmiljøet i dag, for nogle sygdommes vedkommende først vil blive anmeldt i fremtiden.

³ Population and social conditions 3/2000/E/n°18: Classification of The Causal Agents of The Occupational Diseases.

Branche og branchegrupper

Danske virksomheder kategoriseres efter brancheklassifikationen Dansk Branchekode 2007 (DB07)⁴. DB07 er en dansk udgave af EU's standardbrancheklassifikation, Nomenclature générale des Activités économique dans les Communautés Européennes (NACE, Rev. 2.0). Den danner grundlag for inddeling af anmeldte erhvervssygdomme og arbejdsulykker efter branche. Arbejdstilsynet har, ud fra en arbejdsmiljømæssig synsvinkel, inddelt DB07-brancherne i 36 grupper, som afviger fra den internationale gruppering. Læs mere om Arbejdstilsynets 36 branchegrupper: <https://at.dk/branche-oversigt/>

Branchen kan opgøres efter to branchevariable. Den ene bestemmes ud fra oplysningen om arbejdsstedet og den anden er beriget af AES. I årsopgørelsen er branchen opgjort efter de berigede oplysninger fra AES. Se også afsnittet "Datakilde - hvor kommer data fra".

Jobtype/Stilling

I anmeldelsen skal anmelder oplyse skadelidtes jobtype på tidspunktet for påvirkningen. Siden 10.marts 2018 sker det efter den danske version af den internationale klassifikation (DISCO-08) på niveau fjerde ciffer. Før 10. marts 2018 skete det efter en klassifikation udarbejdet af den tidligere Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring). Der sker derfor et databrud 9. marts 2019 vedr. jobtype.

Køn, alder og statsborgerskab

Oplysninger om skadelidtes køn og alder registreres ud fra skadelidtes CPR-nummer. Hvis skadelidte ikke har et CPR-nummer, skal man oplyse køn, fødeår og statsborgerskab ved anmeldelse. Statsborgerskab er indført som et frivilligt felt til udfyldelse i den reviderede anmeldelse fra marts 2018. Alder udregnes efter de officielle regler ud fra det anførte CPR-nummer i anmeldelsen.

Sygdomsincidens

⁴ Dansk Branchekode 2007 – DB07 (Danish Industrial Classification Of All Economic Activities 2007), Danmarks Statistik , august 2007.

Der indgår i årsopgørelsen opgørelser, der viser parameteren 'Sygdomsincidens'. Sygdomsincidensen er antallet af anmeldte erhvervssygdomme set i forhold til beskæftigelsen. Incidenser for anmeldte erhvervssygdomme er beregnet ved at sammenholde antallet af anmeldte erhvervssygdomme til Arbejdstilsynet og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring med beskæftigelsestal fra Danmarks Statistik. Årets sygdomsincidens beregnes ved at sætte antallet af årets anmeldte erhvervssygdomme i forhold til antallet af beskæftigede i november året før. I årsopgørelsen er incidenser beregnet som antallet af anmeldte erhvervssygdomme pr. 10.000 beskæftigede. Af praktiske grunde er det dette beskæftigelsestal, der anvendes, da påvirkningsperioden ikke er den samme for de forskellige sygdomme eller er ukendt, og da nogle påvirkninger er sket for år tilbage. Tallene for incidens skal derfor fortolkes med dette in mente.

Øvrige datakilder

Beskæftigelsestal

De anvendte beskæftigelsestal stammer fra Danmarks Statistiks registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (RAS). RAS er en opgørelse over antallet af personer, der ultimo november i et givet år var i beskæftigelse, og som havde bopæl i Danmark pr. 1. januar det følgende år. Beskæftigelsestallene omfatter personernes hovedbeskæftigelse for såvel ansatte som selvstændige.

Beskæftigelsestallene er tilvejebragt via ministerieordningen hos Danmarks Statistiks forskerservice. Den årlige sum for de anvendte beskæftigelsestal afviger dog fra totalsummerne i Statistikbanken hos Danmarks Statistik (RAS 301), fordi Arbejdstilsynet har foretaget en bearbejdning af tallene.

Underanmeldelse og variationer i antallet af anmeldelser

Det er lovpligtigt for læger og tandlæger at anmelde erhvervssygdomme digitalt, men andre kan også anmelde, fx arbejdsgivere, fagforeninger og skadelidte selv. Her sker anmeldelse ofte på papirblanket. De anmeldelser, der sker på papirblanket, mangler som oftest oplysninger om diagnose og påvirkninger. Der er derfor en række anmeldelser, der behandles af Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, men som i Arbejdstilsynets statistik optræder med ukendt diagnose og påvirkning.

Ved underanmeldelse forstår man, at anmeldepligtige erhvervssygdomme ikke altid bliver anmeldt til Arbejdstilsynet og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring. For nogle typer sygdomme i bestemte job vides det, at det reelle antal af erhvervssygdomme er større end det antal, der anmeldes. En undersøgelse har fx vist, at anmeldeprocenten blandt frisører med moderat til svær håndeksem var 51 pct.⁵

For kræftsygdomme har der tidligere været stor underanmeldelse af de to typer kræft lungehindekræft og næsekræft, som ofte skyldes arbejdsmæssige påvirkninger. På grund af den tætte sammenhæng mellem arbejdsmiljøpåvirkninger og disse to kræftformer har Sundhedsdatastyrelsen siden 1. juli 2007 automatisk anmeldt disse to typer kræft til Erhvervssygdomsregisteret.

⁵ Susan Hovmand Lysdahl: Occupational hand eczema and its career consequences among trained hairdressers: A register based questionnaire study. m. fl. Contact Dermatitis 2011;65(3) 151-8.

For andre sygdomsgrupper er omfanget af underanmeldelse fortsat ukendt. En arbejdsgruppe under den tidligere Arbejdsskadestyrelse har med en betydelig usikkerhed skønnet⁶, at der årligt "mangler" 1.000 -2.000 anmeldelser fra praktiserende læger, at det er vanskeligt at vurdere omfanget af underanmeldelse fra speciallæger, og at det desuden vurderes, at der er underanmeldelse fra visse hospitalsafdelinger.

Det er usikkert at tolke på, hvorfor der er variationer i antallet af anmeldte tilfælde fra år til år. Det kan fx skyldes, at større opmærksomhed på lægers anmeldepligt eller øget opmærksomhed på et emne i pressen kan føre til et øget antal anmeldelser.

Forskelligheder i statistikker over erhvervssygdomme

Arbejdstilsynets og Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings statistikker bygger på de samme anmeldelser, men alligevel kan statistikkerne vise forskellige tal. Det kan skyldes, at Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings statistiske oversigter bygger på oplysninger fra anmeldelsen og fra de oplysninger, der indhentes i forbindelse med sagsbehandlingen. Arbejdsmarkedets Erhvervssikring kan oprette flere sager på baggrund af én anmeldelse, fx hvis det viser sig, at anmeldelsen indeholder mere end én diagnose.

En anmeldelse af "smerte uden specifikation" i armen kan fx opdeles i tre sager: én sag om håndleddet, én sag om albuen og én sag om skulderen. I dette eksempel vil det i Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings statistiske oversigter opgøres som tre sager, mens det i Arbejdstilsynets statistik opgøres som én anmeldelse, der er relateret til de samme påvirkninger i arbejdsmiljøet.

En mindre del af forskellene mellem Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings og Arbejdstilsynets statistikker kan forklares med, at nogle anmeldte erhvervssygdomme kan vise sig at være arbejdsulykker, der behandles som sådan i Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, mens de i Arbejdstilsynet fortsat håndteres som erhvervssygdomme. I 2016 udgjorde denne andel omkring tre til fem pct. af de anmeldte tilfælde.

Desuden findes der anmeldte tilfælde af erhvervssygdomme i Arbejdstilsynets statistik, der i Arbejdsmarkedets Erhvervssikring er registreret som genoptagelser af afsluttede sager, og derfor ikke indgår som nye sager i Arbejdsmarkedets Erhvervssikring.

I de årlige statistikker er der desuden også forskelle i antallet af anmeldelser i de opgjorte sygdomsgrupper. Det skyldes, at der kan være mindre forskelle i, hvordan henholdsvis Arbejdstilsynet og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring rubricerer de enkelte sygdomstilfælde.

⁶ Rapport fra arbejdsgruppen om anmeldelse af arbejdsskader (erhvervssygdomme), maj 2012 Arbejdsskadestyrelsen.